

**ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ  
ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ,  
СПРЯМОВАНИЙ НА ЗБИРАННЯ ТА ПЕРЕВІРКУ ДОКАЗІВ**

**TEMPORARY ACCESS TO OBJECTS AND DOCUMENTS  
AS PROVIDING MEASURE OF CRIMINAL PROCEEDINGS AIMED  
AT COLLECTING AND VERIFYING OF EVIDENCES**

**Гловюк І.В.,**

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**Андрусенко С.В.,**

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу  
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства  
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Стаття присвячена дослідженню проблематики тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження. Виявлені та проаналізовані проблеми застосування тимчасового доступу до речей і документів. Сформульовані та запропоновані зміни та доповнення до Глави 15 КПК.

**Ключові слова:** тимчасовий доступ до речей і документів, сторони, слідчий суддя, розумна підозра, виїмка.

Статья посвящена исследованию проблематики временного доступа к вещам и документам как меры обеспечения уголовного производства. Выявлены и проанализированы проблемы применения временного доступа к вещам и документам. Сформулированы и предложены изменения и дополнения к Главе 15 УПК.

**Ключевые слова:** временный доступ к вещам и документам, стороны, следственный судья, разумное подозрение, выемка.

This article deals with the problem of temporary access to objects and documents as providing measure of criminal proceedings. The problems of applying of temporary access to objects and documents are identified and analyzed. The amendments to Chapter 15 of the Criminal Procedural Code are formulated and proposed.

**Key words:** temporary access to objects and documents, the parties, the investigating judge, reasonable suspicion, seizure.

**Постановка проблеми.** Одним із елементів системи гарантій реалізації завдань кримінального провадження є система заходів забезпечення кримінального провадження, аналіз елементів якої дозволяє виділити різну цільову спрямованість цих заходів. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р. (далі – КПК) у системі заходів забезпечення кримінального провадження передбачив такий захід, як тимчасовий доступ до речей і документів. Моніторинговий звіт «Реалізація нового КПК України у першому півріччі 2013 року» ілюструє, що зменшилась кількість випадків доступу до речей і документів у II кварталі 2013 року на 6,5 % (з 34 625 у I кварталі – до 32 406 у II кварталі) [1, с. 4]. Однак, як видно, кількість випадків доступу до речей і документів залишається значною. Узагальнення судової практики та судові рішення, розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень, указують на деякі проблеми, пов'язані із застосуванням тимчасового доступу до речей і документів, зокрема щодо об'єктів, до яких може бути забезпечено тимчасовий доступ; щодо розмежування тимчасового доступу до речей і документів із слідчими (розшуковими) діями та негласними слідчими (розшуковими) діями; процесуальним порядком розгляду клопотання; визначенням процесуального статусу осіб, які беруть участь у судовому розгляді клопотання; наслідками неявки цих осіб; змісту клопотання та додатків до нього; підтвердження факту знаходження речей і документів у особи та ін.

Проблематика тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження досліджувалася такими вченими, як А.П. Бущенко, Ю.М. Грошевий, О.М. Гумін, М.П. Климчук, О.І. Коровайко, М.А. Погорецький, В.В. Рожнова, С.М. Смоков, О.Ю. Татаров, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, В.О. Фінагєв, С.С. Чернявський, О.Г. Шило та ін. Ними розглянуті питання правової природи тимчасового доступу до речей і документів, його місця у системі заходів забезпечення

кримінального провадження, форми тимчасового доступу до речей і документів, особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, особливості розгляду клопотань слідчими суддями, проблеми практичної реалізації деяких положень Глави 15 КПК. Однак недостатньо дослідженими залишилися питання, пов'язані із ініціаторами тимчасового доступу до речей і документів; відмежуванням тимчасового доступу до речей і документів від витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб (ч.2, 3 ст. 93 КПК); локальним предметом доказування при розгляді та вирішенні клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів; розглядом клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться. Тому метою цієї статті є аналіз проблемних аспектів застосування тимчасового доступу до речей і документів, визначення локального предмету доказування та тягара доказування при розгляді та вирішенні клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, формулювання пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства у частині регламентації цього заходу забезпечення кримінального провадження.

**Виклад основного матеріалу.** Тимчасовий доступ до речей і документів – це захід забезпечення кримінального провадження, що полягає у зобов'язанні особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, надати сторони кримінального провадження можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх (здійснити їх виїмку). У літературі він відноситься до групи заходів забезпечення кримінального провадження, які обмежують суспільне і приватне життя громадян [2, с. 629, 630]; заходів, спрямованих на встановлення обставин кримінального правопорушення та збирання і збереження доказів [3, с. 258];

заходів, що забезпечують отримання засобів доказування [4, с. 165]. Не розглядаючи детально класифікацію заходів забезпечення кримінального провадження, вважаємо необхідним виділення у їх системі заходів, спрямованих на збирання та перевірку доказів, і віднесення до цієї групи заходів тимчасового доступу до речей і документів та тимчасового вилучення майна.

КПК не надає чіткого переліку об'єктів, щодо яких може бути надано тимчасовий доступ, а які мають отримуватися шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб (ч. 2, 3 ст. 93 КПК). Як указує Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, при розгляді клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів слід враховувати, що, беручи до уваги зміст положень ч. 1 ст. 86, частин 2 та 3 ст. 93 КПК, застосування стороною кримінального провадження такого способу збирання доказів, як вилучення речей чи документів (ч. 7 ст. 163 КПК) під час отримання доступу до речей і документів може здійснюватися у випадках, якщо: 1) особа, у володінні якої знаходяться речі або документи, не бажає добровільно передати їх стороні кримінального провадження або є підстави вважати, що вона не здійснить таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи; 2) речі та документи, згідно зі ст. 162 КПК, містять охоронювану законом таємницю, і таке вилучення необхідне для досягнення мети застосування цього заходу забезпечення. В інших випадках сторона кримінального провадження може витребувати та отримати речі або документи за умови їх добровільного надання володільцем без застосування процедури, передбаченої главою 15 КПК (п. 18 Інформаційного листа Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013 р.). Таким чином, можливість витребування предметів і документів без застосування процедури тимчасового доступу пов'язується із їх добровільним наданням володільцем, а також відсутністю підстав вважати, що володільець речей і документів намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи після отримання запиту. Вважаємо, що для звернення із клопотанням до слідчого судді, суду при тимчасовий доступ до речей і документів достатньо розумної підозри про можливість зміни або знищення речей чи документів особою, у володінні якої вони знаходяться.

Ініціаторами забезпечення тимчасового доступу до речей і документів, відповідно до ст. 160 КПК, є сторони кримінального провадження. Сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді, суду із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (виняток становлять тільки речі і документи, до яких заборонено доступ). У зв'язку із цим виникає питання: чому потерпілого, ким є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, позбавлено подібного права? Як відомо, потерпілий, за загальним правилом, не відноситься до сторони кримінального провадження: п. 19 ст. 3 КПК закріплює, що до сторони обвинувачення відноситься потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених КПК; однак для досудового розслідування такі випадки прямо не встановлені. Тому слід внести до ст. 160 КПК норму, якою дозволити також потерпілому звертатися до слідчого судді та суду із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів.

За загальним правилом, після отримання клопотання слідчий суддя, суд повинен здійснити судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи. На практиці фактично, щоб, наприклад, отримати ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до відомостей про відкриті банківські рахунки, рух коштів по них, кредитні справи, що зберігаються в банківських установах, необхідно дочекатись явки до суду представника банківської установи. При цьому явка до органу досудового розслідування та суду такого представника установи, що не має представництва у регіоні, де здійснюється розслідування, виглядає сумнівною (ніяким чином не гарантованою) [5, с. 184]. На цю проблему звернено увагу і у аспекті того, що зазвичай фізично неможливо виконати вимоги ст. 163 КПК України щодо судового виклику за повісткою до слідчого судді особи, у володінні якої знаходяться речі і документи (представника оператора мобільного зв'язку), через відсутність у більшості регіонів держави таких представників [6, с. 182]. У таких випадках слідчий суддя, суд можуть використати інші, ніж повістка, засоби виклику, зокрема: електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою (ч. 1 ст. 135 КПК). Крім того, ця проблема може бути вирішена шляхом виключення із ч. 4 ст. 163 КПК указання на неприбуття без поважних причин (адже, дійсно, у ряді випадків таке положення унеможливує розгляд клопотання), однак із уточненням про неприбуття належним чином повідомленої особи, підтвердження чого має міститися у матеріалах із розгляду клопотання.

Однак, якщо ініціатор тимчасового доступу до речей і документів наведе у клопотанні доводи про наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться. Таке формулювання вимагає наявності доказів того, що є реальна загроза зміни або знищення речей чи документів; при цьому реальність загрози є оцінною категорією, що значно ускладнює застосування цієї норми на практиці. Як зазначає О.Ю. Татаров, можливість доведення наявності такої загрози є не завжди. Зокрема, це стосується проваджень, які шойно розпочаті і ще не проведено достатніх слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, результати яких могли б довести слідчому судді, що особа, яка не є підозрюваною та у володінні якої перебувають документи, важливі для розслідування, може свідомо їх замінити чи знищити з метою уникнення відповідальності (або сприяння у цьому іншим особам) [5, с. 184]. Крім того, у судовій практиці звернено увагу на те, що чинним КПК не врегульовано, яким чином сторона, яка звернулася із клопотанням про тимчасовий доступ до речей та документів, повинна доводити наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів. Указується, що підстави, на які посиляється слідчий або інший учасник кримінального провадження у клопотанні, повинні бути досліджені та оцінені за внутрішнім переконанням судді, у кожному конкретному випадку виходячи з належності, достатності та допустимості доказів, зібраних органом досудового розслідування на підтвердження вказаних обставин [7].

Як уявляється, у даній нормі закладено надто високий стандарт доказування для вирішення питання про тимчасовий доступ до речей та документів. Надання достатніх доказів реальності загрози є ускладненим, оскільки потребує аналізу і оцінки суб'єктивної зацікавленості особи, у володінні якої знаходяться речі та документи, а також її намірів, і підтвердження її певними документами. Неправильна ж оцінка такої загрози та її реальності може призвести до знищення, приховування речей та документів. Адже особа, у володінні якої знаходяться подібні речі та документи, отримавши судовий виклик, вже зможе або

приховати їх, або знищити, у разі, якщо вона у цьому зацікавлена; або іншим чином підготуватися до негативного для неї розвитку подій у разі винесення ухвали про надання тимчасового доступу. Тому, як уявляється, доцільніше було б закріпити інший стандарт доказування для прийняття цього рішення – розумної підозри про можливість зміни або знищення речей чи документів, що дозволяло б приймати рішення про розгляд клопотання без виклику особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, аналізуючи її статус у кримінальному провадженні або взаємовідносини із суб'єктами кримінального провадження, і не зобов'язувало б суб'єкта подання клопотання надавати достатню сукупність доказів про наявність реальної загрози. Адже, як точно вказує О.В. Смирнов, достатність фактичних обставин – підстав рішень повинна пов'язуватися: для основних рішень – з доведенистю; для допоміжних – підготовчих – з вірогідністю; допоміжних – операційних і процедурних, як правило, – з факультативною достовірністю, яка не приймає, однак, форми доведеності [8].

Однією із проблем, що виникають при розгляді клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, є відсутність у клопотанні слідчого відомостей про юридичну чи фізичну особу, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів. У практиці наявні приклади відмови у задоволенні клопотань у таких випадках (наприклад, не вказана найменування юридичної особи та адреса юридичної особи, або представництва, де зберігається необхідна інформація [9]; відсутня адреса юридичної особи, у якій слід вилучити документи: у клопотанні вказано, що документи знаходяться у ПАТ «Промінвестбанк», однак не зазначена ні юридична адреса, ні засоби зв'язку з даним банком [10]). Узагальнення судової практики у частині, що стосується питань викладення у клопотанні слідчого відомостей про юридичну чи фізичну особу, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів, дозволило зробити висновок, що враховуючи, що, відповідно до пункту 4 ч. 1 ст. 164 КПК, ці відомості мають бути зазначені в ухвалі слідчого судді, а ч. 1 ст. 163 КПК передбачено, що слідчий суддя має здійснити судовий виклик такої особи, слід визнати правильною практику слідчих суддів, які вимагають від слідчого або іншого учасника кримінального провадження, який звернувся із клопотанням, обов'язкового викладення цих відомостей у клопотанні, посилаючись на вказані норми закону, а в іншому разі – відмовляють у задоволенні таких клопотань, оскільки, по суті, без вказівки на особу, яка має надати доступ до речей і документів, таке клопотання є безпредметним, тому не може бути визнано обґрунтованим [11, с. 25]. Тому слід внести доповнення до ч. 2 ст. 160 КПК, передбачивши необхідність зазначення у клопотанні відомостей про фізичну або юридичну особу, у володінні якої знаходяться або можуть знаходитись речі або документи (зокрема, ім'я (найменування) особи та її адреса та / або засоби зв'язку).

При розгляді клопотання до обставин, що складають локальний предмет доказування, відносяться:

1) факт перебування або можливості перебування речей чи документів у володінні певної фізичної або юридичної особи;

2) факт того, що об'єкти не відносяться до речей і документів, до яких заборонено доступ (ст. 161 КПК);

3) їх суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; так, наприклад, було відмовлено у задоволенні клопотання захисника про встановлення місцезнаходження медичної документації потерпілого ОСОБА\_3 у порядку тимчасового доступу до документів, оскільки у клопотанні захисника про встановлення місцезнаходження медичної документації у порядку тимчасового доступу до медичної картки амбулаторного хворого та рентгензнімків пошкоджень не зазначено, як саме дані речі в сукупності з іншими речами мають зна-

чення для встановлення важливих обставин кримінального провадження, а тільки обґрунтовується тим, що на їх підставі проведена експертиза тілесних ушкоджень [12];

4) неможливість їх отримання без застосування тимчасового доступу (оскільки, у відповідності до ч. 4 ст. 132 КПК, для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні); наприклад, було залишено без задоволення клопотання про надання тимчасового доступу до документа оригіналу бланка про шлюб у відділі державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби, у тому числі і через те, що у клопотанні не вказано про неможливість іншим способом довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих документів; у клопотанні необґрунтована необхідність вилучення речей і документів, тобто відсутні відомості, що юридична особа, у якій знаходяться бланки такого документу або яка реєструвала шлюб, відмовляється у добровільному порядку передати органу досудового розслідування необхідні документи [13].

5) необхідна форма тимчасового доступу (ознайомлення та виготовлення копій, або також вилучення (виїмка)). Враховуючи положення ч. 1 ст. 159 КПК, слідчий суддя повинен давати дозвіл одночасно на ознайомлення з речами та документами та виготовлення їх копій та дозволити вилучення речей і документів, якщо це додатково обґрунтовано суб'єктом звернення як у клопотанні, так і у ході судового засідання. В ухвалях слідчих суддів указується на відсутність обґрунтування необхідності вилучення документів як одну з підстав відмови у задоволенні клопотання [10; 13]. Слід зазначити, що у літературі вже звернено увагу на неоднозначність практики, коли слідчим суддею, судом надається тимчасовий доступ у одній із форм без належного обґрунтування обрання форми або навіть без вказання форми тимчасового доступу [14, с. 353-356]. На цю проблему вказується і у узагальненнях судової практики. Так, колегія суддів вказала на те, що слідчий, всупереч вимогам ст. 160 ч. 2 п. 7 КПК, фактично не обґрунтував у клопотанні необхідність вилучення з ТОВ «К» статутних документів, а твердження про існування реальної загрози зміни або знищення їх посадовими особами ТОВ є голосливним, нічим не підтверджено. З клопотання незрозуміло, чому відомості, які містяться у статутних документах, не можуть бути використані в цілях, зазначених у клопотанні шляхом отримання тимчасового доступу до них без їх вилучення. Також з клопотання незрозуміло, чому статутні документи повинні вилучатися саме з товариства, а не з установи за місцем їх реєстрації. Слідчий суддя вищевказаних вимоги закону не врахував, а тому безпідставно надав дозвіл на вилучення статутних документів з ТОВ «К». З наведених підстав ухвалу слідчого судді скасовано із постановленням нової ухвали про відмову в задоволенні клопотання [7]. При визначенні форми тимчасового доступу до речей і документів необхідно враховувати положення п. 18 Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013 р., аналіз якого дозволяє стверджувати про виключний характер застосування вилучення речей чи документів (ч. 7 ст. 163 КПК) під час отримання доступу до речей і документів.

Тягар доказування обставин локального предмету доказування покладається на ініціатора клопотання. Не розглядаючи детально питання про поняття та зміст тягара доказування у кримінально-процесуальному доказуван-



ні, зазначимо, що нами підтримується позиція, що тягар доказування – таке положення, коли особа намагається довести, аргументувати свою позицію, надає для цього докази, бере участь в їх дослідженні та доведенні їх переконливості, а в тому випадку, коли довести свою позицію особі не вдається, настають несприятливі наслідки – суд не погоджується з наведеними доводами і ухвалює інше рішення [15, с. 289].

Саме тому тягар доказування у даному випадку слід розуміти як необхідність для сторони кримінального провадження надати належні, допустимі, достовірні та достатні докази того, що: 1) речі або документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи; 2) речі або документи самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; 3) неможливість отримання речей або документів без застосування процедури тимчасового доступу; 4) ці об'єкти не відносяться до речей і документів, до яких заборонено доступ.

З метою розв'язання проблем, пов'язаних із тимчасовим доступом до речей і документів, у літературі пропонується унормувати право прокурора та слідчого (за погодженням з прокурором) здійснювати тимчасовий доступ до передбаченої у п. 7, 8 ч. 1 ст. 162 КПК інформації у виняткових невідкладних випадках без ухвали слідчого судді з подальшим відповідним зверненням до суду за аналогією з порядком проведення негласних слідчих (розшукових) дій [6, с. 184; 16, с. 187]. Вважаємо доцільним нормативне закріплення цієї пропозиції, адже, по-перше, при забезпеченні тимчасового доступу інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, не здійснюється втручання у приватне спілкування, і тому конституційні права і свободи людини істотно не обмежуються; по-друге, реалізація цієї пропозиції дозволить більш оперативно отримувати необхідну слідству інформацію щодо отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо, що сприятиме оперативнішому розкриттю злочинів та реалізації таких завдань кримінального провадження, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

За результатами розгляду клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, слідчий суддя, суд може винести ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів (указавши при цьому форму доступу) або ухвалу про відмову у задоволенні клопотання.

**Висновки.** Аналіз наукових джерел та судової практики щодо тимчасового доступу до речей і документів дозволяє зробити певні висновки наукового характеру та сформулювати пропозиції щодо внесення змін та доповнень до глави 15 КПК.

При розгляді та вирішенні клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів слід враховувати, що можливість витребування предметів і документів без застосування процедури тимчасового доступу пов'язується із їх добровільним наданням володільцем, а також відсутністю підстав вважати, що володільць речей і документів намагається змінити або знищити відповідні речі або документи після отримання запиту. Для звернення із клопотанням до слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів достатньо розумної підозри про можливість зміни або знищення речей чи документів особою, у володінні якої вони знаходяться. До обставин, що складають локальний предмет доказування, відносяться: факт перебування або можливості перебування речей чи документів у володінні певної фізичної або юридичної особи; факт того, що об'єкти не відносяться до речей і документів, до яких заборонено доступ (ст. 161 КПК); їх суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; неможливість їх отримання без застосування тимчасового доступу; необхідна форма тимчасового доступу (ознайомлення та виготовлення копій, або також вилучення (виймка)). Тягар доказування обставин локального предмету доказування покладається на ініціатора клопотання.

Для удосконалення процедури застосування тимчасового доступу до речей і документів вважаємо за можливе запропонувати:

- у ч. 1 ст. 160 КПК передбачити, що потерпілий має право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів;

- доповнити ч. 2 ст. 160 КПК пунктом 3-1 такого змісту: «ім'я (найменування) особи, у володінні якої перебувають або можуть перебувати речі або документи, та її адреса та / або засоби зв'язку»;

- ч. 2 ст. 163 КПК викласти у наступній редакції: «якщо особа, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність розумної підозри про можливість зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться»;

- речення друге ч. 4 ст. 163 КПК викласти у наступній редакції: «Неприбуття за судовим викликом особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, або неповідомлення нею про причини неприбуття не є перешкодою для розгляду клопотання».

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Моніторинговий звіт «Реалізація нового КПК України у першому півріччі 2013 року». – Київ, 2013. – 21 с.
2. Смоков С. М. Види обмежень конституційних прав громадян у новому Кримінальному процесуальному кодексі України / С.М. Смоков // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 628–632 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-2/12csmprku.pdf>
3. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.
4. Кримінальний процес [Текст]: підручник / За заг. ред. В.В.Коваленка, Л.Д. Удалової, Д.П. Письменного. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
5. Татаров О.Ю. Застосування деяких положень нового КПК України потребує унормування / О.Ю. Татаров // Митна справа. – 2013. – №4(88). – Ч. 2. – Кн. 1. – С. 182-187.
6. Чернявський С.С. Фінагеев В.О. Проблеми тимчасового доступу до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів комунікацій / Чернявський С.С. // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1(5). – С. 179-185.
7. Узагальнення судової практики розгляду слідчими суддями клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження відповідно до розділу II Кримінального процесуального кодексу, який набрав законної сили з 20.11.2012 року // Режим доступу: [http://www.court.gov.ua/sud2190/science\\_work/rozdil2/doc\\_22\\_23/](http://www.court.gov.ua/sud2190/science_work/rozdil2/doc_22_23/)
8. Смирнов А.В. Достаточность фактических оснований уголовно-процессуальных решений / А.В. Смирнов // Правоведение. - 1983. - № 5. – С. 80-86 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=186826>
9. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду Автономної Республіки Крим від 16.09.2013 р. (справа № 111/3583/13-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33661513>

10. Ухвала Городоцького районного суду Хмельницької області від 19.08.2013 р. (справа №672/1240/13-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33050195>
11. Коровайко О. Розгляд клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Проблемні питання, що виникають у практиці слідчих суддів / О. Коровайко // Слово Національної школи суддів України. – 2013. – №1 (2). – С. 21-31.
12. Ухвала Талалаївського районного суду Чернігівської області від 14.05.2013 р. (справа № 747/102/13-к) // Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/31231135>
13. Ухвала Підгаєцького районного суду Тернопільської області від 30.08.2013 р. (справа № 605/670/13-к) // Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33387229>
14. Рожнова В.В. Про форми тимчасового доступу до речей і документів / В.В. Рожнова // Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.: кримінально-правові та процесуальні аспекти: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 вересня 2013 р.). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – С. 352-356.
15. Кримінально-процесуальне право України : підручник / за заг. ред. Ю.П. Аленіна. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2009. – 816 с.
16. Климчук М.П. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження / М.П. Климчук // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2(6). – С. 185-189.

УДК 343.98

## СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ З КРИМІНАЛЬНИМ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ПРАВОМ

### VALUE OF CRIMINALISTICS WITH CRIMINAL AND CRIMINAL-PROCEDURAL LAW

Даньшин М.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана з наукової роботи  
юридичного факультету  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

Висвітлено інтегративні зв'язки криміналістики з кримінальним та кримінально-процесуальним правом. Розглянуто кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика як самостійні галузі наукового знання, що входять до циклу кримінально-правових наук та встановлено, що вони тісно взаємопов'язані між собою. Визначено, що зв'язок проявляється у вивченні одних об'єктів пізнання, проте у різних аспектах.

**Ключові слова:** злочин, криміналістика, кримінальне право, кримінальний процес, зв'язок, співвідношення.

Освещены интегративные связи криминалистики с уголовным и уголовно-процессуальным правом. Рассмотрены уголовное право, уголовный процесс и криминалистика как самостоятельные отрасли научного знания, которые входят в цикл уголовно-правовых наук и установлено, что они тесно взаимосвязаны между собой. Определено, что связь проявляется в изучении одних и тех же объектов познания, однако в различных аспектах.

**Ключевые слова:** преступление, криминалистика, уголовное право, уголовный процесс, связь, соотношение.

This article deals with integrative links of criminalistics with criminal and criminal-procedural law. Criminal law, criminal-procedural law and criminalistics are considered as an independent branch of science that makes the cycle of criminal sciences and it found that they are closely interrelated. It is determined that the links are manifested in the study of the same objects of knowledge, but in different ways.

**Key words:** crime, criminalistics, criminal law, criminal-procedural law, links, value.

Криміналістика є спеціальною, комплексною, інтегальною юридичною наукою, бо володіє різнобічними зв'язками з багатьма галузями юридичної науки, які використовує при формуванні своїх концептуальних положень і практичних рекомендацій з розкриття і розслідування злочинів. При цьому вона не вторгається у сфери інших юридичних наук і механічно не поглинає їх положення. І в той же час сама не розчиняється в інших знаннях. Криміналістика лише синтезує й інтегрує різні дослідження з питань протидії злочинності, що проводяться представниками інших юридичних наук, реєструє окремі їх положення в діяльність правоохоронних органів з розкриття і розслідування злочинів. Спираючись на досягнення інших наук, криміналістика формулює і обґрунтовує власні положення та рекомендації. Запозичені таким чином знання використовуються в криміналістиці також для створення і вдосконалення свого понятійного апарату, який повинен бути нерозривно зв'язаний з поняттями споріднених наук.

Так, криміналістика виникла і розвивалася як наука, покликана забезпечити потреби діяльності з розслідування злочинів в ефективних засобах і прийомах, що спрямовані на розкриття злочину і встановлення всіх його обставин. У свій час основоположник криміналістики Ганс Гросс зазначав, що криміналістика починається там, де закінчується кримінальне право. Якщо кримінальне право визначає злочинні діяння і покарання за них, то криміна-

лістика відповідає на запитання, як досліджувати способи злочинів, як їх розкривати, які мали місце мотиви, цілі злочину та інше [1, с. 12].

Взагалі проблематика співвідношення криміналістики з кримінальним та кримінально-процесуальним правом залишається актуальною протягом досить тривалого часу, та окремі питання якої були об'єктом дослідження таких відомих вітчизняних і зарубіжних вчених-криміналістів, як О.Я. Баєв, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, О.М. Васильєв, А.І. Вінберг, О.І. Возгрін, О.Ю. Головін, В.І. Громов, Л.Я. Драпкін, А.В. Дулов, С.У. Зіцер, Г.О. Зорін, С.П. Іщенко, А.О. Кавалієріс, В.Н. Карагодін, З.І. Кірсанов, В.Я. Колдін, В.О. Коновалова, С.Ю. Косарев, В.І. Лебедєв, Г.Ю. Маннс, Г.А. Матусовський, С.П. Митричев, Є.В. Німанде, В.О. Образцов, А.С. Подшибякін, Є.Р. Росинська, Т.О. Седова, Є.В. Смахтін, М.С. Строгович, П.І. Тарасов-Родіонов, В.Н. Терехович, С.М. Трегубов, О.Г. Філіпов, О.В. Чельцева, М.А. Чельцов, Б.М. Шавер, В.Ю. Шепітько, А.О. Ейсман, А.О. Ексархопуло, М.П. Яблоков, І.М. Якимов та ін. Інтерес до зазначеної проблеми з боку авторитетних учених раніше був безумовно закономірним у період становлення криміналістики і заклав міцний фундамент для подальшого розвитку наукової думки в цьому напрямку. У сучасних же умовах динамічної трансформації наукових знань актуальність питання щодо визначення зв'язків криміналістики з кримінальним та кримінально-процесуаль-